

GLASOVA Panorama

KRANJ, 1. MAJA 1962 — LETO II — STEVILKA 11

Sončni dnevi so privabili na blejsko obrežje prve kopalce, ki pa niso ostali samo na obrežju. Kopali so se, kar seveda ni nič čudnega, ker so se v Ukrajini kopali ljudje že med ledenimi ploskvami

Vročanja z ljudmi

Človek je od vremena v neprestani odvisnosti. Na vreme za sedaj še težko vplivamo, pomagamo pa si z napovedovanjem vremena. Vremena ne napovedujemo iz črne kave. S proučevanjem vremena se že skoraj 38 let ukvarja Janko Sicherl, učitelj s Koprice, ki ta svoj »konjiček« drži krepko na vajetih.

● Kaj po vašem mnenju odločilno vpliva na vreme in zakaj ga lahko vnaprej določite?

Vreme lahko določimo, če opazujemo krajevne znake, ki jih moramo poznati. Najboljši pripomoček za to so oblaki in veter. Pred leti sem potoval z večjo skupino v Pariz. Že med potjo sem iz vlaka opazoval vremenske znake in napovedal dež za Pariz. Ko smo po večurni vožnji prispeli v Pariz, je v francoski prestolnici res deževalo.

Vreme iz „prve roke“

● Ljudje se pritožujejo nad muhastim vremenom v zadnjih letih. Kaj sodite o vzrokih?

Nekateri očitajo, da imajo atomski poskusi vpliv na vreme. To ni točno. Precejšnji vpliv pa imajo na vreme sončne pege. Pri nas zapažamo zadnja leta mile zime. Triglavski ledenik se topi in vsi ledeniki v Alpah nazadujejo. To je dokaz, da je vreme postalo milejše.

● Kakšno poletje napovedujete?

Dolgoročne napovedi so zelo tvegane. Mislim pa, da bo letošnje poletje veliko neviht in precejšnja vročina.

● Kako vreme vpliva tudi na človekovo počutje?

Ta vpliv je znanstveno dokazan. Predvsem je točno, da ob slabem vremenu naraščajo porodi in umrljivost. Zelo negativno deluje na živce toplel veter, ki pada z gora in se pri padcu hitro segreva. Vreme znatno vpliva tudi na človekovo storilnost.

Zdravko Tomažej

Začel se je prvi festival slovenske popevke na Bledu

Festival v prazni dvorani

Vaja za prihoda je festivale - Glasbene priredbe iz obrtni-ke delav-
ne - Zaspani godbeniki - Pevci slabo veslali, vendar ni nihče pa-
del iz čolna

MARJANA DRŽAJ JE NA BEOGRAJSKEM FESTIVALU STOPILA V OSPREDJE. NA BLEJSKEM FESTIVALU JE NJEN TECAJ PRECEJ VISOKO

Prvi večer I. festivala slovenske popevke na Bledu kljub temu, da je bil v dvorani, ki se imenuje festivalna, ni bil preveč festivalski. Še najbolj je bil podoben generalki. Vsepovsod je nekaj škripalo. Pri organizatorjih (pozabili so na vrsto svojih obljub, razen tega pa je bil obisk prireditve nemogoče majhen, v Kranju pa že nekaj dni ni bilo več kart), pri izvajalcih (očitno je, da so premalo vadili in posebno godbeniki niso vedno vedeli, kdaj lahko pevcu 'utopijo' s svojim forte), poslušalci so prihajali v dvorano, kadar se je komu zljubilo (nikoli prezgodaj ali ob pravem času). Sicer pa smo slišali nekaj kar prijetnih novih popevk. To je pa tudi nekaj.

MARJANA VODI PRVO PETORICO

Ampak ne Držajeva, temveč popevka v ritmu ča-ča-ča dr. Vladimira Stiasnyja, ki so ji poslušalci v dvorani prisodili največ glasov. Tekmeča sta mu brata Avsenika s pesmijo »Zvezde padajo v noč«. Nekoliko manj uspešne, vendar še med prvo polovico izvajanih so popevke »Večerni mrak je pal«, »Kaj mi mar« in »Kramljanje v mraku«.

Zelo zanimiva je bila popevka »Tam za goro«. Ob

njej smo bili priča vrsti nasprotij. Jelka Cvetežar je pokazala, kako naj se peje slovenska pesem (po mnenju mnogih je bilo njeno petje med vsemi izvajanci najuspešnejše), Lidija Kodrič pa, kako se sploh ne sme peti. Opazili smo tudi razliko med pevnim tekstom (pela ga je

Jelka) in popravljenim, a literarnim, ki ni bil učinkovit. Ta pesem je imela izredno dober aranžma Nikice Kalodjera.

Za festivalski ocvirk je poskrbel avtor Franjo Hrg, katerega »Najine sanje« so vse ljudi s poslušom priprici spomnile na »Spomin«.

Avtor »Spamina« dr. Stiasny sam je »Najine sanje« označil kot pobalinski plagiat. Še bolj jezen kot na Franja Hrga je seveda na žirijo, ki je pustila omenjeno pesem na festival.

Aranžmaji so — z redkimi izjemami — iz serijske proizvodnje. Zanimivo je, da so uspeli slovenske zveneče melodije, ki so jih zložili amateriji (razen Avsenikov). Proti (Nadaljevanje na 5. strani)

Napol prazna dvorana je menda vplivala, da je bil prvi večer utrudljivo dolgočasen

BRAZILSKI SLAMNIK

Pred dnevi je državniški obisk našega državnega sekretarja za zunanje zadeve utrdil pristne in dobre medsebojne odnose dveh oddaljenih držav: Brazilije in Jugoslavije. Razdalje so najbrž krive, da smo z znanjem o tej južnoameriški državi precej v zadregi. Politično zблиžanje bo najbrž pripomoglo, da bomo to »čudežno deželo« v prihodnosti bolj natančno opazovali. Sestavek odkriva samo neke bistvene značilnosti »brazilskega slamnika«.

Brazilija je po mednarodnih primerjavah industrijsko nerazvita

LJUDJE TEGA STOLETJA

Britanski časnik »Daily Mail« je pred kratkim zapisal, da je Adenauer izgubil oblast nad samim seboj. Po svojem dopustu v Italiji je odletel naravnost v Berlin in na zahodnoberlinskem letališču Tempelhof začel svojo »križarsko vojno« proti ameriški politiki popuščanja v Berlinu. »Starec z Rene« se je v Berlinu »obnašal« najmanj tako kot razkačen lev v naslovni sliki znane ameriške filmske hiše. Adenauer se je v Berlinu spoprijel z ameriški berlinskimi predlogi. Ob teh spletkah so celo hlad-

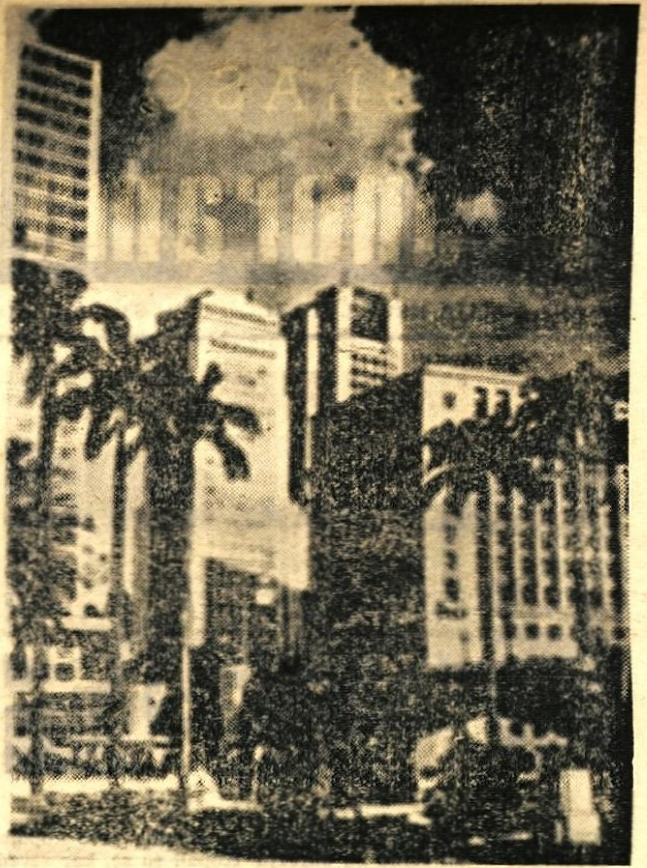

Janio Quadros, bivši brazilski predsednik, ki je odstopil

dežela. Številni pokazatelji povedo, da gre za zaostalo deželo. Brazilci se tega prav gotovo zavedajo in napovedujejo, da bodo najkasneje za deset let uvrščeni med razvitejše države. Nekdanji predsednik Quadros je samo ponovil, kar ljudje na splošno mislijo, da bo za pet let Brazilija zasedla svoje mesto med velesilami.

Brazilija je peta dežela po prostornini. Celotna površina, ki je v notranjosti še neraziskana, je uporabna za kmetijstvo. To je po gospodarskih bogastvih najbogatejša dežela na svetu. Kljub temu pa polovica prebivalstva trpi za lakoto: dobra polovica ne pozna čevljev in prav toliko ljudi je nepismenih. Povprečna starost Brazilcev je 47 let.

Glavno mesto Brazilije pomeni vrhunske stvaritve sodobne arhitekture, toda samo uro vožnje z letalom od vladine palače pridemo v področje zelenih pragozdov, kjer indijanska plemena živijo v praskupnosti. Nebotičniki v Sao Paulu in Rio de Janeiru tekmujejo z newyorškimi, sto metrov stran pa najdemo kolibe iz šibja. Medtem ko v teh brazilskih mestih poslovni ljudje obogatijo čez noč, nabirajo primitivna plemena v notranjosti še vedno plodove, da bi se preživela.

Sao Paulo, središče brazilskega poslovnega sveta

Vseh teh neverjetnih naspotij ni mogoče točno naštet: ogromno prirodno bogastvo na eni strani in neverjetna revščina na drugi očitotki.

Se pred petimi leti je Brazilija uvažala sleherni avtomobil, hladilnike, radijske sprejemnike, televizorje in šivalne stroje. Sedaj domača industrija izdelala letno že 200.000 avtomobilov, 300.000 hladilnikov, pol milijona radijskih sprejemnikov, 200.000 televizorjev in 300.000 šivalnih strojev.

JEKLO IZPODRIVA KAVO

Braziliska »rdeča zemlja«, na kateri raste kava, je bogata tudi po železni rudi. To so najprej opazili pittsburski kralji jekla, ki so začeli izrabljati brazilsko rudna bogastva. Brazilija je v tem grabežljivem izkoriščanju našla salomonsko rešitev: dali so svojo rudo tujim jeklarnam pod pogojem, da jo predelujejo na

brazilskih tleh. To je doseženo z izgradnjo jeklarne »Volta Redonda«, kjer ameriški kapital sodeluje s 40 odstotki.

Z velikimi zalogami rudnih bogastev in zaradi relativne razvitosti domače industrije je Brazilija v stanju, da postavlja pogoje razvitejšim sosedom. Privablja sicer tuje investicije z željo za sodelovanjem, postavlja pa tudi svoje pogoje.

Če brazilskim tovarnarjem niso bili všeč nekateri Quadrosovi ukrepi, kljub temu niso podpirali proizvajalcev kave, da bi Brazilijo spremenili v »kavino republiko«. »Kavarnarji« so sicer strmo glavnili Quadrosa, niso pa uspeli, da bi onemogočili Goularta.

DEŽELA BREZ KMETOV IN KMETIJE BREZ ZEMLJE

Kot povsod v Latinski Ameriki se je tudi v Braziliji zadrževala velepolest. Velepolestniki, cerkev in vojska so v neprestanem sporu z naprednejšimi sloji brazilske družbe. Od časa do časa pride do odkritih obračunavanj, kar se je nedavno zgodilo v ustavni krizi po odstopu Quadrosa. Agrarna reforma je na dnevnem redu že vrsto let, njeno uresničenje pa zavlačujejo. Neobdelane zemlje je še precej in to je glavni ugovor zoper agrarno reformo. Vladni strokovnjaki so proučevali že nešteto zakonskih predlogov. Vsi ti načrti bi radi nahranili volkove in obvarovali ovce cele.

»Kmečka zveza«, ki jo sestavljajo kmetje brez zemlje na severovzhodu, je že večkrat nagnala strah v kosti (Nadaljevanje na 5. strani)

nočrni Američani izgubili živce in Adenauerju povedali, če nima svojih predlogov, potem je bolje, da molči.

»Veliki Konrad« je postal res že prestar za politiko. Neki nemški tednik je pred dnevi zapisal: »Gotovo je 86-letna starost Adenauerja umrtvila. Leta ne tečejo brez sledu. Sposobnost, da se vključi v delo, nazaduje. Počitek po potovanju in boleznih je vedno daljši. Adenauer se ne more več koncentrirati na stvari in jih »spušča iz vidika«. Največja nevarnost pa je, da se gre mimo novih problemov molče. Malo točk je, ki bi bile še pravilne v naši politiki.«

Križem po svetu

ATENE

Po pisanju atenskega tiska nameravajo otok Kreta spremeniti v oporišče za ameriške rakete srednjega domača. Tega oporišča pa ne bi izkoriščala grška vojska, temveč v glavnem ameriške in zahodnonemške čete. — Ostale članice Atlantske zveze so izrazile željo, da na tem »vežbališču smrti« dobi svojo prostor, kjer bi izvežbale svoje posadke. — To oporišče bo, ko bo dograjeno sprejeli na vežbanje štiri divizije, ki so oborožene z raketami.

NEW YORK

Združeni narodi so naprosili mednarodno razsodišče v Haagu, da razsodi, kakšne ukrepe bi napravili proti državam članicam, ki ne plačujejo svoje članarine OZN.

Ta finančni problem, ni lahek, ker od skupno 104 držav, kolikor jih je včlanjeno v svetovno organizacijo, svojih denarnih obveznosti ne izpolnjuje 37 držav. Skupna vsota vse hneplačanih dolgov znaša 85 milijonov dolarjev. Po ustanovni listini država, ki dve leti ne plača članarine, izgubi pravico glasovanja.

Največje izdatke ima svetovna organizacija v Kengu in na Bližnjem vzhodu. Te izdatke so do sedaj krili s posojili.

TOKIO

Sedemdesetletni japonski general Minuri Genda, ki je sodeloval v napadu na ameriško vojno pristanišče Pearl Harbour, je pred kračkim dobil visoko ameriško odlikovanje — »Legijo časti«, najvišje odlikovanje, s katerim lahko ameriška vlada v miru odlikuje tujega državljanca. Vzrok odlikovanja — iskreno sodelovanje z Američani po vojni.

Odlikovanje je prišlo, čeprav je general večkrat obtožil japonsko vlado zaradi neodločnosti v Pearl Harbour.

— Če bi bili takrat bolj odločni — je izjavil general, — bi morda dobili vojno že na začetku.

Goulart je zamenjal Quadrosa. Zamenjale so se osebe, cilj pa je ostal isti: močna in samostojna Brazilija

„Crni človek“ pod povečevalnikom

Madeži na belem ovratniku

Zelo stara se mi zdi pri-
spodoba, da ima človek
prste obrnjene proti
sebi. Kadar se na to spom-
nimo postanemo žalostni in
vznemirjeni. Vznemirjenosti
ne povzročajo prsti. Prsti so
čudovita stvar. Z njimi lah-
ko zaigraš, kadar si žalosten,
z njimi lahko objameš de-
kle, če se ne brani, s prsti
lahko delaš in kradeš. Prsti
so ljudem potrebni kot oči.
Vsi ljudje nimajo enakih
prstov. V naši družbi sicer
radi rečemo, da imamo vsi
enake prste. V tem radi pre-
tiravamo. Vem za gotovo, da
imajo ljudje različne prste:
dolge, kratke, spodobne, bolj
obrnjene proti sebi, manj
obrnjene proti sebi, poštene
prste, izkrivljene, ponareje-
ne, iznakažene in dvojne
prste. Prstov ne bi smeli
gledati skozi prste. Prsti
lahko povzročijo moralne
predsodke. Zato ne smemo
zagovarjati dolgih prstov, ki
krajajo.

NATEČAJ S PRSTNIMI ODTISI

Pri nas imamo prste »na-
slikane v izkaznici«. V
izkaznicah nosimo prst-
ne odtise desnega kazalca.
Ni narobe, da imamo prste
vpisane v uradne knjige. Te-
žava je, da iz te zbirke
prstov ne znamo izločiti
prstov, ki krajajo. Najbrž je
zaradi tega tudi lov ljudi, ki
krajajo precej počasen in v
zaostanku. Ne lovimo jih
sprti. Stvar bi bila prepro-
sta, če bi ljudje kradli ovirke,
kruh, kokoši ali recimo
denarice v gneči pred ki-
nom in v vlaku. Danes nihče
več ne ukrade takšne malen-
kosti, kot je kolač kruha.
Krademo na nov način, do-
brine, ki so skupne in jih
nihče ne pogrša. Krademo
dimnike tovarn in krademo
tako, da imamo vtis, da ne
krademo. S tem naštevanjem
seveda kraje ne posplošuje-
mo. Krajajo vedno posamez-
niki. Ti posamezniki nimajo
slame v glavi. Poznajo za-
kone, kriminalistične priro-
čnike in policijo. Kraja je
družbeno zlo, ki ljudem ni
všeč. Ljudem ni všeč, če si

je kdo postavil hišo s peti-
mi sobami, kupil avtomobil,
televizijski sprejemnik, pral-
ni stroj in hladilnik z ukra-
denim denarjem. Ljudje pri-
bližno vedo, kaj kdo zasluži
in potem zračunajo do di-
narja točno: opeka, les, pe-
sek, apno, strešna opeka, ce-
ment, delo, pohištvo in ograj-
a. Račun je visok. Ljudje
pravijo: takšno dejanje ni
pošteno.

SONET O ZENSKIH KOLENIH

Ljudje ne krajajo samo
tovarniških dimnikov
in dragih perzijskih
preprog. Mož krajajo tudi
užitke, strast, ljubezen. Zen-
ska kolena prihajajo po te-
kočem traku kakor izdelki:
električni števeci, zaganjači
in dinamo stroji. Zenska ko-
lena si ogledujemo s pro-
pustnicami med delovnim
časom. Nagrajujemo jih -
razumljivo - po učinku. Mož
s hrbtenico predlaga izlet v
naravo. Dekle z lepimi kole-
ni čeka pri vratarju in sede
v vozilo natančno ob dese-
tih, ko je vratar dvignil za-
pornice in zaželel srečno
vožnjo. Dekle z lepimi kole-
ni in mož s hrbtenico dela-
ta izlete v naravo. Nihče ni
imun pred ženskimi koleni
in trdnjave padajo z obtega-
njem.

Magistrale soneta o žen-
skih kolnih niso moralne.
Kolena se naveličajo zblize-
vanja. Izleti na žalost držijo
ljudi le kratko dobo skupaj.
Ne vem, kdo je rekel, da je
pred človeškimi očmi težko
zakriti skrivnosti. S sonetom
o ženskih kolnih in izgub-
ljenim prstom pride na dan
zgodba o dolgih prstih, o ka-
terih ljudje govorijo v zbo-
ru. Zborna petje nam je v
ušesih. To je nacionalna
lastnost. Dobro je, da imajo
naši ljudje tako dober po-
sluh za skrite stvari.

MOŽ Z LOVSKIM KLOBUKOM

Zgodba, ki vam jo pripo-
vedujem, ni kazniva. Tega
človeka poznam po sedežu.
Kadar sedi, ne dela in zdi
se mi, da skoraj vedno sedi.

Reportaža o dolgih prstih

Človek z lovskim klobukom
krajajo čas. Kraja časa, kolik-
or poznamo zakone, ni kaz-
nivo dejanje. Torej, pustimo
človeka, naj sedi. Ob tavi-
vine s časom se ne bi nihče
spotikal, če ta čas ne bi bil
plačan. Čas, ki ga presedimo
v službi, je plačan po pravi-
lniku. Skratka mož z lov-
skim klobukom sedi v nas-
lanjaču in je nagrajen po
pravilniku o delitvi osebnih
dohodkov. Mož z lovskim
klobukom presedi v nasla-
njaču osem ur. Zasluži bolj

nec. Njegov »konjiček« je
ukraden čas.

Ljudje v podjetju mislijo,
da mož z lovskim klobukom
ni pošteni, ker krajajo čas
iz dneva v dan. Mož z lov-
skim klobukom zavrača očit-
ke in pravi, da ima dela čez
glavo.

FANT OD FARE

Fant od fare se ni zastoj
trkal na prsi. Najbrž
se na prsi ne trkamo
brez razlogov. Fant od fare
je zgodaj začel nositi mla-
dinsko lasuljo. Človek z la-

narjem lahko pijemo do iz-
nemoglosti, hodimo na urad-
na potovanja s taksijem in
dekleta spravljamo na skup-
na ležišča.

Fant z mladinsko lasuljo
ni samo razmetaval denarja.
Fant od fare je nosil krava-
to. Nekoč je hodil brez krava-
te. Fant z mladinsko lasuljo
je mimogrede napravil
milijone, ki jih je dvigal v
banki s tekočega računa.
Fant od fare je kradel tudi
zaupanje. To pa za mladega
človeka ni dobro spričevalo.
Na belem ovratniku se hitro
poznajo madeži nepoštenosti.
Tudi človek z lasuljo jih
težko skriva. Nepoštenost je
kot reka, ki se ji nikoli ne
vidi do dna.

SKLEPNI RAČUN

Reporter v tem zrcalu
kraj ni iskal novinar-
skih rac. Zunanja po-
doba teh pojavov je za no-
vinarske race preveč neče-
na, čeprav sodobni tatovi no-
sijo bele ovratnike. Reporta-
ža o dolgih prstih je vzela
podatke iz posameznih in
osamljenih primerov. Gra-
bežljivost je že od nekdaj
spremljevalka človeka. Ta
grabežljivost ima dva pola.
Obreštuje se z udobnostjo in
slabim glasom. Na teh dveh
polih istočasno ni mogoče
taboriti. Grabežljivci si po-
stavljajo šotore na slabem
glasu.

Po zbranih podatkih bolj
krajajo ljudje, ki imajo lepo
urejena stanovanja, oprem-
ljene sobe in »sladko življe-
nje«. Laže bi razumeli, če
bi kradli ljudje, ki živijo v
barakah in v kletnih pro-
storih. Ljudem, ki so siro-
mašni počasneje rastejo dol-
gi prsti. Prste običajno ob-
račajo k sebi ljudje, ki jim
zavist uhaja čez mejo.

Zdravko Tomažej

kot ljudje, ki delajo s stro-
ji. Zaslužek bi bil v redu, če
bi mož z lovskim klobukom
sedel v naslanjaču in mislil,
delal z možgani kot temu
pravimo. Toda mož z lovskim
klobukom tega ne dela. Obi-
čajno sedi v naslanjaču in
gleda v strop, v veselje svo-
je pisarne. Mož z lovskim
klobukom je vodilni uslužbe-

muljo pa ni več priroden. Po-
stane smešen in nemogoč.
Saj poznate mlade ljudi, ki
se postavljajo s tujim per-
jem. Po uradni dolžnosti je
fant od fare razlagal mla-
dinsko politiko. Upravljal je
družbena sredstva in jih
brez premisleka upravljaval.
Tujega denarja ne razsipamo
brez izvirnosti. S tujim de-

Konec otroške dobe človeštva

Cape Canaveral in Dew

Kandidate, ki jih pripravljajo za vesoljske polete v posebnih pripravah vsestransko preizkušajo. Podvrženi so težkim in napornim vajam

Če hoče človek na Luno, niso potrebni le raketni strokovnjaki, temveč pravcata armada znanstvenikov. Sicer pa Amerika ni sprejela von Brauna zaradi poleta na Luno — von Braun in njegovih 400 tehnikov so se k Američanom zatekli pred prihodom Rdeče armade. Pa tudi Sovjeti niso sprejeli nemških raketnih in letalskih strokovnjakov zaradi Lune. Taka trditve bi bila prav tako smešna, kot sodba častnikov 44. ameriške divizije, ki se jim je von Braun s svojimi tehnikami predal. Ti so namreč menili, da je von Braun »premlad in predober otrok«, da bi bil lahko oče nemških raket. Kmalu so zvedeli, da je Werhner von Braun najboljši del vojnega plena. Nič čudnega torej, če je postal Braun državljani Amerike.

Nič čudnega ni, če je von Braun slavljena oseba v ZDA. Zadržal je vodstvo v proizvodnji dirigiranih izstrelkov in od njega si obe-tajo zmago nad sovjetskimi raziskovalci... S tem v zvezi je znamenita tudi letalska baza Cape Canaveral. Ta baza je popolnoma opremljena za najrazličnejše poizkuse (oprema stane 222 milijonov dolarjev). Izgrajena je tako, kot smo si jo predstavljali po zapisih Julesa Verna. Da je vtis vsebinskega pristanišča, ki bo v času medplane-tarnih potovanj prav tako prometno, kot so danes naj-prometnejša pristanišča.

ljudje, povsod se bleščijo raketne in kovinski blesk je tak kot blesk smrti na preži.

ZNANOST Z ELEKTRONSKIMI MOŽGANI

V kontrolnem centru je tisoč svetilk in tokovnih krogov. Vse izračunavajo avtomatično. V času izstrelitve projektila začne letalo B-37 — ki ima radar in televizijo — čistiti poligon in javljati centralni kontroli položaj vsake ladje, ki je v tej zoni. Dvomotorni Conqueror 340 kroži nedaleč od obale in oddaja vrsto specialnih telemetrijskih frekvenc. Z njegovo pomočjo prenašajo projektili

mu poti.

nad njimi, da ga uničijo v

V varljivo dolgočasni atmosferi bunkerjev čas počasi teče. Ljudje Capu Canaveralu, v zaprtem krogu televizijskega ekrana, opazujejo in proučujejo let izstrelkov. To je prijetni in neprijetni pouk za ljudi našega časa, ki hočejo pripraviti polet v vsemirje.

Toda takšnih baz, kot je Cape Canaveral, je na svetu več, le da o njih malo ali pa nič ne vemo.

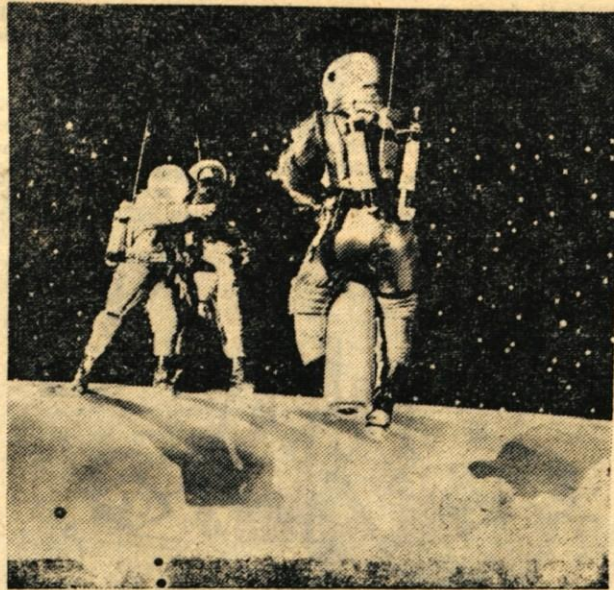
In če bi te baze začele delovati kot vojni stroji?

PRISTANIŠČE ZA VESOLJE

Baza Cape Canaveral je prav tako komplicirana kot sestava projektilov. To je industrijska kooperativa na prostoru šest tisoč hektarjev, v kateri sodeluje mnogo različnih podjetij. Vodi jo general, torej vojak. To je tudi razumljivo, če vemo, da ima baza predvsem vojaške naloge.

V široki okolici Capa Canaverala so se ljudje nalezli »raketne mrzlice«. Povsod se pogovarjajo izključno o raketah, o njihovih namenih, moči, učinku... Otroci se igrajo z raketami, starši jih gradijo in si s tem služijo kruh. Neki ženski klub so preimenovali v »gospe projektilke«. Vsaka nova raketa da ime nekemu novemu hotelu ali restavraciji...

Vhod v bazo straži močna straža. Ta pregleduje vsakogar, kdor hoče vstopiti. Dovoljenje za vstop imajo samo tisti, ki so zaposleni. In — v bazi je posebno vzdušje: za ograjo vrviyo ljudje okrog hangarjev, laboratorijev, stolpov za izstreljevanje raket, prikolice vlečejo položene rakete, radarji se obračajo in kontrolirajo nebo, elektronski možje izračunavajo pot, po kateri se bodo gibale rakete. V delavnicah pretvarjajo zrak v tekoči kisik. Tam je tudi telemetrijska antena, visoka 24 m, edina zveza z raketo, ko je že izstreljena v vesolje. Njene ploščadi se širijo v premeru 20 m. — Povsod se gibljejo

Prizor iz ameriškega fantastičnega filma, ki prikazuje vesoljske potnike na nekem neznamen planetu. V »vesoljskih pristaniščih« po svetu se najbrž že pripravljajo takšne odprave

poročila v stotine malih občutljivih instrumentov, ki sporočajo znanstvenikom tisto, kar hočejo vedeti o delovanju rakete. Dovolj je, da se vmeša kakšna nepreračunana radijska postaja in projektil krene s svoje poti. — Tako je pred petimi leti neka radijska postaja zmotila uspešne poskuse z izstrelki ameriškega letalstva. — Na otočnih postajah vzdolž poligona so prav tako antene in radarski stolpi. Ti spremljajo projektil v času, ko drvi primeru, če zaide z določene

RADARSKÉ POSTAJE

Američani so že pred sovjetsko uradno objavo vedeli, da imajo ti medcelinske rakete, ki potrebujejo za pot do Amerike eno uro, pol ure in zdaj še precej manj. Da bi bili v vsakem času opozorjeni na bližanje raket, v primeru napada, so Američani ustvarili cel sistem radarskih naprav. Ta sistem imenujejo DEW (Distant Early Warning), kar pomeni takojšnji alarm na razdaljo. Ta sistem se pričinja na

skrajni točki Aljaske in poteka do polarnih področij z znano bazo Thule. Gre v bistvu za varstvo radarskih postaj, ki sestavljajo nepretrgano črto, dolgo skoraj 15 tisoč kilometrov. Ta črta je Američane stala 600 milijonov dolarjev. V teh postajah budno pazi na radarske plošče 600 dobro plačanih ameriških in kanadskih specialistov.

Menda deluje okrog 50 radarskih postaj, ki so neprestano povezane s poveljstvom SAC (Strategic Air Command), poveljstvom strateškega letalstva in sprožijo alarm tudi zato, ker so radarji opazili meteor, jato ptic ali celo — Luno. Tudi ob takšnih vzrokih, ki se pozneje odkrijejo, se dvigne okrog 2000 ameriških bombnikov, ki so razmešeni okrog Sovjetske zveze v gosti mreži ameriških oporišč. V teh bombnikih so pripravljene atomske ali vodikove bombe, katerih vsaka ima isto rušilno moč, kot so jih imele vse ameriške, nemške, ruske, japonske in druge bombe, topovski izstrelki, mine in drugo orožje, ki so jih uporabili v drugi svetovni vojni. V razdobju nekaj ur naj bi po načrtu ameriških strategov zgrmelo na Sovjetsko zvezo toliko atomskih bomb, da bi uničili vso deželo.

Čas za vzlet ameriških letal je četrt ure. Svoje letalce Američani vztrajno urijo, tako da se jim je posrečilo vzleteti že sedem minut po alarmu. Piloti in atomski specialisti so se naučili nadeti specialne obleke v nekaj sekundah, na vzletnih stezah pa istočasno pripravljajo letala, ki imajo stalno naložene atomske bombe. Ta stroga pripravljenost je najstrožja na arktičnem področju, ker je čez Severni tečaj najbliže, tako za sovjetske medcelinske rakete do Amerike, kot za ameriške težke reakcijske bombnike do Sovjetske zveze. Če je dan alarm, poteka vse natančno tako, kot če bi se tretja svetovna vojna že začela. Dramatične situacije so se že pripetile — ne samo enkrat. Ravno v tem je velik anevarnost. Poleg prve napake naj se pojavi še druga, pa bo svetovna vojna po »napakitu«. Američani sicer trdijo, da te napake ne bo, zakaj letala se morajo vrniti takoj, ko dosežejo določeno točko, ki še ni na ozemlju Sovjetske zveze, če ne dobijo posebnega ukaza, naj polet nadaljujejo. Drugi ukaz, ki ga lahko izda samo ameriški

predsednik, pa je potreben, da pripravijo atomske bombe in jih odvržejo na natančno določene cilje.

USODA ČLOVEŠTVA V ENI ROKI

Takšna prepričevanja so dvomljiva. Kako je lahko usoda človeštva odvisna od enega samega človeka, pa naj bo ta še tako resen? Kaj bi bilo, če bi sovjetski radarski opazovalci in za njimi stoječi generali izgubili živce, ko vidijo približevanje tujih teles, ki so bombniki, a ne ptice, meteorji ali Luna? Kaj če bi ti generali sprožili svoj alarmni sistem in bi v obratni smeri poletele medcelinske rakete? Tedaj bi bil svet dobesedno vržen v zrak! Nihče več ne bi mogel misliti na polet na Luno.

Toda takšna je samo najbolj dramatična razlaga trenutnega nasprotovanja med obema vojaškima taboroma.

»Optimistično je pri tem dejstvo, da noben od nasprotnikov ne vidi možnosti zmage. Napad je negotov, kot je negotova obramba. — Raketne baze so velike in takojšnji cilj nasprotnika. — Edina izbira, ki ostane nasprotnikom, je še sporazumevanje na vseh področjih.

Viktor Sirec

● ZALOGÉ ZLATA

Po podatkih zahodnoevropskih strokovnjakov bodo zaloge zlata in deviz v deželah Skupnega trga kmalu dosegle ameriško raven.

● KLJUČI IZ PLASTIČNE MASE

Združenje zahodnonemške kemične industrije je sporočilo, da je neka tovarna v Düsseldorfu začela izdelovati ključe iz plastične mase. Ključi iz plastične mase bodo veliko lažji od kovinskih, razen tega pa pri odpiranju ne bodo povzročali nobenega ropota.

Festival v prazni dvorani

(Nadaljevanje s 1. strani) Profesionalci so v glavnem propadli. Se celo Soss in Robeznik, ki sta sama aranžirala svoje skladišče (so rekli, da ne bo nobene protekcije) in izbrala najprimernejše pevce.

PEVCI LOVIJO RAVNOTEŽJE

»O, med pevci imamo pa tudi športnike«, je nekdo pripomnil, ko je Stanetu

Manciniju pri vходу spodrnilo in se je s pravo akrobatsko spretnostjo obdržal na nogah. Na improviziranem čolnu, ki je tvoril okvir nastopajočim pevcem, so bolj ali manj vsi lovili ravnotežje. Posebno fantje so se izkazali s prestopanjem z noge na nogo. Rafko Irgolič je nekajkrat poskušal, če se mogoče da blejski čolnič spraviti v dir z istimi prijel-

mi kot kavbojski konj. (Ni slo!).

Pevec so lovili ravnotežje tudi med sabo. Pa se ni zgodilo nič presenetljivega. Bili so taki, kot smo jih navajeni, nekateri celo slabši. Poslušalci so bili najmanj naklo-

njeni Lidiji Kodričevi, katere barski glas za slovenske popevke ni primeren.

Najlepše je prav gotovo zapela Jelka Cvetežar, preostali bolj slabi ali bolj ali manj dobri pa so zvečine zbledeli. — M. Sosič

POROKA

z nesojenim ubijalcem

Starši Asunte Levrero iz italijanskega obmorskega mesta La Spezia se na vse načine trudijo, da bi odvrnili svojo hčerko od namere, da se poroči z mornariškim oficirjem Ivom Broccoliem. Njihovo nasprotovanje in začudenost italijanske javnosti zaradi njune bližnje zakonske zveze pa nista niti najmanj čudna, saj je Broccoli pravkar odsedel pet let zapora zaradi poskusa timora svoje neveste. Z majhnim kodrom Asunta zakriva sledove rane, ki bi bila zanjo skoraj usodna, a jo vendar ni mogla odvrniti od njene ljubezni.

Spoznala sta se, ko je bilo njej šestnajst let, on pa je obiskoval pomorsko akademijo. Po dveh letih nerazdvojnega prijateljstva in ljubezni, je Asunta predstavila Iva svojim staršem. Všeč jim je bil; edini pogoj, katerega izpolnitev so hoteli pred poroko, je bil, da zaročenec njihove hčerke konča akademijo.

Broccoli se je po tem še z večjo vnemo lotil učenja. — Pozno v noč je predsedal ob knjigi in vztrajno študiral. Diplomiral je v prvem možnem roku. Toda zaradi pretiranega dela so mu živci zelo oslabilili. Postal je nervozen in občutljiv. Drobnarije so v njegovi glavi prerastle v velikanske probleme, ki jih ni mogel rešiti. Se celo na ulico se je bal iti sam. Psihiater, katerega je zaprosil za pomoč, mu je svetoval mir in počitek. Na to pa ni mogel misliti, ker je bilo pred njim prvo daljše križarjenje z ladjo, za katerega ni vedel niti to, kako dolgo bo trajalo. Začela ga je preganjati misel, da ga bo Asunta med njegovo odsotnostjo zapustila. Izmučeni živci so mu pomagali, da je ponesel na zadnji sestanek pred plovbo revolver in ga na sprehođu z Asunto tudi uporabil. Čeprav je streljal iz neposredne bližine, je zaradi nerazveze zgrešil slepoočnico svoje neveste in jo zato le rani.

Nihče ni pričakoval, da bo Asunta na sodišču tako zelo zagovarjala svojega ženina, kot je to storila. Z vsemi silami je poskušala, da mu položaj olajša. Toda zakon je zakon in Broccoli je bil obsojen na 4 leta in 8 mesecev zapora. — Ves čas prestajanja kazni mu je zaročenka vztrajno pisala in mu dajala poguma. Pravijo, da se je v zaporu zelo spremenil in spet postal zdrav in vesel, zato se Asunta ne boji ponovne nesreče, pred katero jo svarijo starši.

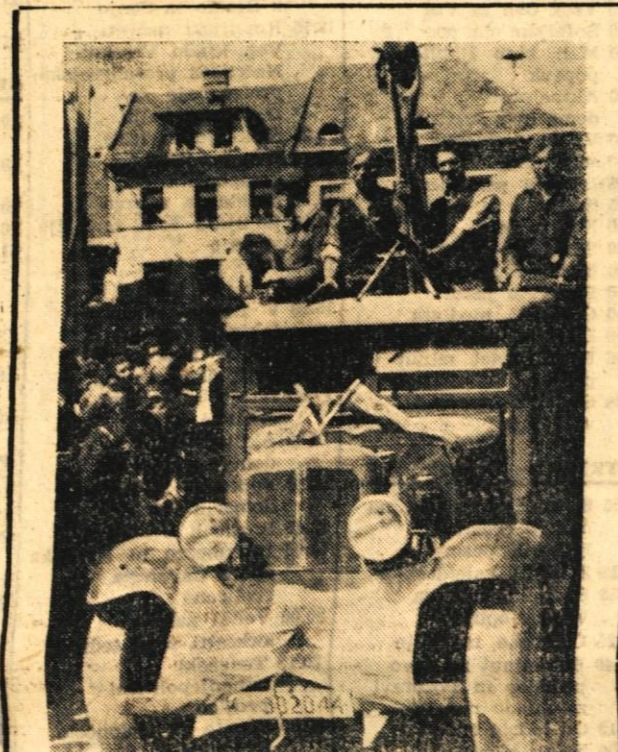

Dr. Vladimir Stasny je edini Kranjčan, ki ima tri popevke na blejskem festivalu. Vprašali smo ga, kakšne izglede imajo njegove popevke v končni razvrstitvi. »Marjana« ima po mnenju avtorja precej izgledov za dobro uvrstitev na zadnjem izboru, precej upanja ga avtor daje tudi na »Mandolino« izvajano na drugem večeru. Kljub temu, da zanjo niso našli najboljših izvajalcev. Največ si obeta od izvajanja Beti Jurkovič, čeprav ji pesem ne ustreza, ker je pisana za lirični tenor ali bolj določeno: za pevca Petra Ambroža, za njegov glas in način petja. No, zbor aranžerjev je menil, da Peter ni dovolj dober (Mlada Mariborčanka pa se je istim ljudem zdelo primerna)

Brazilski slammik

(Nadaljevanje z 2. strani) veleposesnikom. Bilo je več primerov požiga žetev in oboroženih spopadov z orožništvom. Voditelj tega gibanja je dobil ime brazilskega Fidela Castra. Med ustavno krizo so v glavnem mestu ves čas opazovali, ali se bo vojska kmotov brez zemlje spustila s severa in se vmešala v krizo, ki je bila v mejah družinskega sporu.

Nič se ni zgodilo. S porovzhod s siromašnimi kmotovi je ostal miren. Toda skrbi niso zmanjšane v vrst meštanskih strank. Tudi ni mir, ta pomirjenost avške revščine je zbudila nemir veleposesnikov in tovarnarjev, ki iščejo rešitev, preden bo prepozno.

Pred sedemnajstimi leti so Kranjčani navdušeno pozdravili gorenjske partizane, ki so vkorakali v mesto. Slika prikazuje čelni sprevod

Nenavaden tovor na naših železnica

Težek vlak

Ob največjem bremenu, ki so ga kdajkoli začutili naši železniški pragovi, nam je prometnik na kranjski železniški postaji pojasnil, da tovara, ki je v začetku tedna potoval po gorenjski progi, niso mogli prepekljati z nobeno ladjo in nobenim drugim prevoznim sredstvom. Zakaj gre? Že pred časom je naša železnica dobila posebno naročilo o prevozu statorja za generator grške hidrocentrale »Ptolema's«. Stator je težak 140 t. Ta nenavaden tovor za naše železnice je bil poslan iz Belforta v Franciji že sredi aprila. Po gorenjski progi je potoval v ponedeljek in ponedeljek in ponedeljek in ponedeljek. Zaradi izredne teže (vsaka os pri vagonu prenese obremenitev največ 15 ton) je bila vožnja posebnega vlaka zelo počasna. Največja dopustna hitrost je bila 20 km na uro. Hitrost preko vseh kretnic z odklonom pa so zmanjšali na 10 km na uro. Na posameznih

odsekih so morali tovor spravljati v poseben položaj. Popravljali so mostove in odstranili to ali ono napravo na železnici. Tako so tovor prepeljali v premaknjem stanju skozi karavanski predor in skozi predor v Globokem.

Stator za grško hidrocentrale je izdelala francoska tvrdka »Alsthom«. Z vlakom, ki pelje ta težki tovor, potuje tudi posebna skupina francoskih strokovnjakov, ki tovor po potrebi premikajo. Skozi Jugoslavijo bo tovor potoval več kot teden dni.

Po vsej Gorenjski se je zbralo ob železnici precej ljudi, ki so nenavaden prevoz tovara z radovednostjo opazovali. Med našimi železničarji pa je bilo potrebno precej napora za nemoten prevoz.

Dom · družina · moda

Pravilna prehrana

Kot smo se že pomenkemale, smo spomlad hitreje utrjene in ko se pogledamo v zrcalo, včasih nezadovoljne same s seboj. Veliko bomo koristile zdravju in našemu videzu, če bomo kar se da pazljivo in pametno pripravile obed. Vem, da se mnoge hranite v menzah in boste dejale, da pojedete to, kar pač dobite na mizo, vendar enkrat na dan si gotovo same kuhate in takrat bodite bolj pozorne. Pridobiti si občutek, kaj in koliko naj pojedemo, ni lahko. Ne bo napak, če se bomo pomenile o nekaterih osnovnih pojmih.

Kljub veliki pisanosti jedi nizem presnavlja: beljakovino med živili samo tri ne, ogljikove hidrate (sem osnovne snovi, ki jih organizma sladkor in škrob) in

Kaj mi je na njej vse?!

Danes še nekaj za naše bralce. Kaj moški cenijo pri svojih zakonskih družicah. Pogledimo:

- da v 20 letih zakona nikdar ne pokaže, kako dobro pozna vse njegove slabosti,
- da je kljub temu, da je preveč pogledal v kozarec, dobro razpoložena,
- da je s sosedji v prijateljskih odnosih,
- da ima vedno razumevanje za njegov poklic,
- da ne zahteva, da bi gradil hišo,
- da tudi na pustovanje ne gre sama,
- da je vedno skrbno in čisto oblečena,
- da ne skače doma vedno z navijaškami v laseh,
- da sem in tja preskrbi karte za kino ali gledališče,
- da se v družbi vedno tako obnaša, kot da sta se šele včeraj spoznala.

Drugič pa bomo pogledali, kaj žene vidijo pri svojih zakonskih tovariših privlačnega.

MAU NASVETI

● Zelenega volka, ki se stoji iz močno strupenih bakrovih soli, odstranimo z medeninastih ali bakrenih predmetov z močnim kisom.

● Krvave madeže — enako kot vse druge madeže — moramo zmeraj pred pranjem oziroma kuhanjem posebej obdelati. Krvave madeže v belem perilu operemo z mrzlo vodo ali pa jih namočimo v slabi raztopini salnitjaka. Krvave madeže v temnih blagih suhe izkrtamo.

● Na krvave madeže v žimnicah naneseemo nekaj kaše, ki jo pripravimo iz riževega škroba in vode. Ko se kaša posuši, jo izkrtamo.

● Takšne madeže v svilenih tkaninah izperemo v zmerno slani vodi, ki ji dodamo nekaj dobrega pralnega praška.

● Pečena jabolka ne požijo in se ne nagubajo, če jih pred peko natremo z mastjo.

● Omaka, ki se nam je naredila presvetla, dobí pravo barvo, če ji dodamo žlico močne prave kave (tekoče).

— V torbici navadno nosimo polno drobnarije, ki nam nič ne koristi, a se vseeno od tega neradi ločimo. Poiskusite to zamenjati z majhno stekleničko kolonjske vode, da se včasih z njo osvežite.

maščobe. Vse druge snovi, ki so v sestavi različnih živil (rudninske snovi, soli in vitamini), so za življenje organizma nujno potrebne, vendar ne redijo. Hrana, ki bo koristila tako zdravju kot

lepoti naše kože, naj vsebuje dosti vitaminov, rudninskih snovi in beljakovin. Ker se precej vitaminov med pripravo tudi uniči, je težko določiti, ali sprejema organizem zadošči teh dragocenih snovi. Zato je priporočljivo, da uživata sintetične vitaminske preparate.

Maščobe in ogljikove hidrate je pametno v prehrani omejiti. Telečje in goveje meso, perutnina in ribe nas bogato preskrbe z beljakovinami, tudi maščob ne vsebujejo veliko, torej kot nalašč, da si nekaj od tega pripravimo. Jajca so prava zakladnica rudninskih snovi in vitaminov, zato bomo pridno segale po njih. Surov beljak ni priporočljivo uživati, ker ga nekateri ne prenesejo in dobijo izpuščaje. Zato jajca spečemo ali trdo skuhamo.

Dostikrat smo že slišale, kako je zdravo uživanje skute, le pozabiti ne smemo na to. Skuta vsebuje veliko beljakovin, mlečno kislino, ki skrbi za prebavo, vitamin A in B ter kalcij — prvina, ki jo v prehrani skoraj vedno primanjkuje. Skuta se lahko na različne načine pripravi, lahko jo tudi serviramo s sadjem ali z zelenjavo. Sadja in zelenjave mora normalna prehrana tudi v obliki vsebovati.

Svinjskega mesa in masti ter preveč papricirane hrane pa se na ljubo naši lepi koži raje izognimo.

Kostim - priljubljeno oblačilo

Verjetno se strinjate, da je kostim eden izmed najbolj praktičnih delov naše garderobe. V njem se dobro počutimo in z dodatkom raznih detajlov smo vedno za vsako priložnost primerno oblečene.

Na srečo je letos tudi ljubljenec mode, saj se ko-

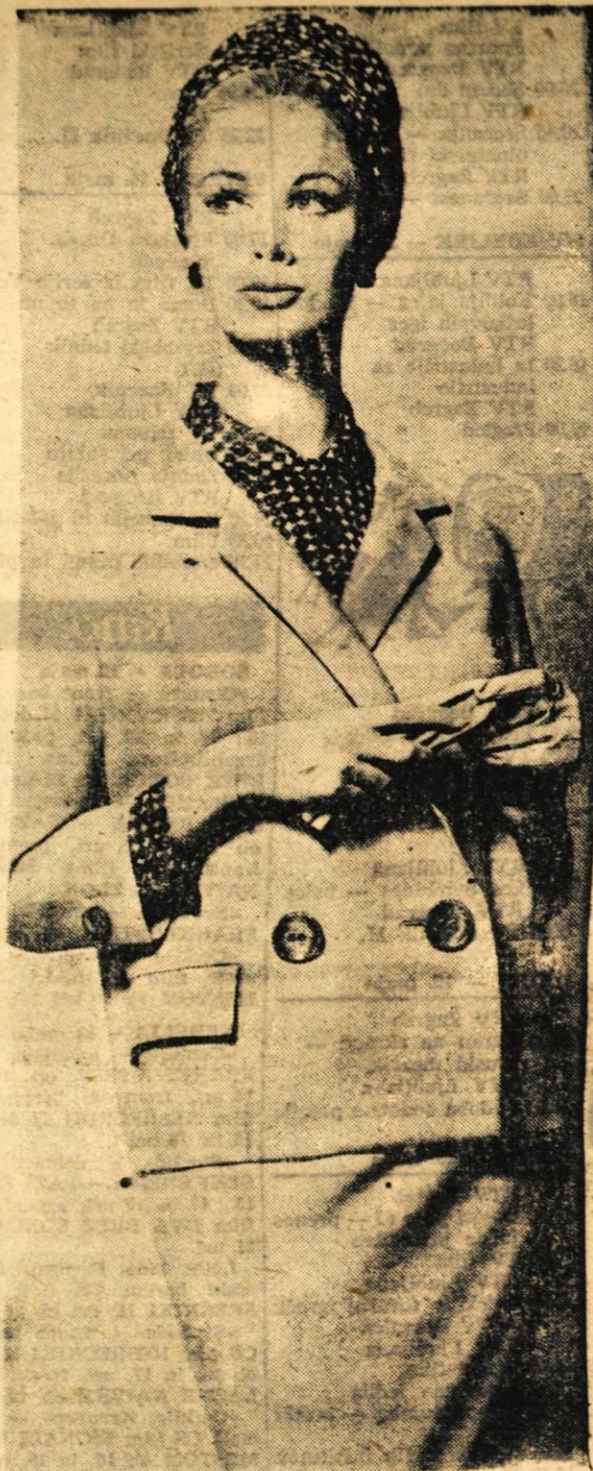
stim lahko nosi vse leto; poleti je seveda narejen iz tanjše tkanine kot pozimi. Letošnji kostimi so vedri in mladostni. Vedri zato, ker so priljubljene svetle, živahne barve, mladostni pa zato, ker so jopice navadno kratke. Jopica je lahko brez vseh gumbov in prosto pada do

pasu; drugi kreatorji zopet želijo rahlo poudariti žensko linijo in so prešli k rahlo oprijetim jopicam, ki se zapenjujejo z gumbi. Kot smo že lani opazili, so kostimi obrobjeni z usnjem ali drugobarvnim blagom tudi letos še vedno moderni in privlačni. Prej smo rade no-

sile kostim sam z lepo ogrlico, letos je zopet prišla »v modo« bluza, ki je polna volanc ali pa je čisto preprosta stega kroja in ima ob vratnem izrazu pentljo ali kravato. Če smo kupile več blaga za podlogo, je lepo, da si naredimo isto bluzo. (Ob boljših prilikah lahko oblečemo čipkasto bluzo.) Modni kreatorji se v načinih krojenja razhajajo, vsi so si pa enotni, da krilo ni več tako ozko in da pokriva kolena. Ker je toliko variant in raznovrstnih krojev, si lahko vsaka lanskoletni kostim preuredi. Pametneje je, da k staremu kostimu, ki je, upam, iz dobrega blaga, odkupite lepo torbico in rokavice ali klobuk, kot pa da bi si kupile ceneno blago za nov kostim. Detajli mnogokrat pripomorejo, da je čisto preprosta obleka videti elegantna.

Verjetno so vam všeč pletene košarice in lončki, ko ste jih zagledali v izložbenem oknu, saj se dobijo res lepo izdelane pletene stvari, ki bi jih lahko uporabili. Če je vaša košarica za kruh že stara, si lahko omislite novo pleteno, ki bo videti lična. Vsaka gospodinja ima rada, da jo razveseljujejo sobne rastline, še prijetneje pa bo videti, če rastlinski lonček položite v pleteno košarico.

Državljan Welles

Filmski portret režiserja in igralca Orsona Wellesa

Orson Welles je ena najpomembnejših in najmočnejših osebnosti današnjega filmskega sveta. Njegovo delo na področju filma (razen tega dela tudi v gledališču in je eden najboljših poznavalcev Shakespeara) je dvojno: pomembnejši je kot režiser, vendar pa je tudi močan igralec. Zirijska festivala v Cannesu mu je dala priznanje kot režiserju — leta 1952 za »Othella« — in kot igralcu — leta 1959 (skupaj z B. Dillmanom in Deanom Stockwellom) za »Nasilje«. Toda v tujih filmih igra Welles (podobno kot de Sica) predvsem zato, da bi dobil sredstva za uresničitev svojih lastnih zamisli. To smo Jugoslavlani lahko takorekoč videli »na lastne oči«. Prvič se je namreč Welles mudil pri nas konec 1959., da bi odigral epizodno vlogo izumitelja Fultona v »Austerlitzu« Abela Gancea. Ze takrat pa je tudi pripravil snemanje svojega novega dela v zagrebških ateljejih. To zamisel sedaj uresničuje — naslov filma pa je »Proces«, za katerega je napisal scenarij po romanu Franza Kafke. Ob tej priliki naj si na hitro ogledamo ustvarjalnost tega velikana sedme umetnosti.

Welles je imel ob svojem prihodu v Hollywood leta 1939 kot štiriindvajsetleten mladenič za seboj že bogato in burno preteklost.

Film

Prepotoval je skoraj ves svet in bil z dvajsetimi leti že ustanovitelj lastne gledališke skupine. Leta 1938 pa je z izredno domiselno radijsko

Vrh »Dame iz Sanghaja« se odvija v zrcalni dvorani, ki poudarja nenavadnost in grotesknost zgodbe, ki pa je obenem tudi izredno funkcionalno vključena v vrh dramske zgradbe dela. Na sliki Orson Welles kot O'Hara

igro »Boj z Marsovci« pognal številnim Američanom strah v kosti, sebi pa zapravil službo pri radiu. Nato so ga povabili v Hollywood, kjer je po enem letu studija ustvaril svoje prvo in najpomembnejše delo »Državljan Kana«.

KRITIKA AMERIŠKE CIVILIZACIJE

Celotno dosedanjo ustvarjalnost Wellesa-režiserja lahko razdelimo na tri skupine. Prvo skupino bi lahko imenovali: kritika ameriške civilizacije. — Vanjo spadajo

»Državljan Kane« (1940), »Cudoviti Ambersonovi« (leta 1942) in »Dama iz Sanghaja« (1947).

»Državljan Kane« je najpopolnejše Wellesovo delo in predvsem najcelovitejše. To lahko v veliki meri pripisemo dejstvu, da v nobenem od svojih poznejših filmov ni imel take ustvarjalne svobode kot tu. »Kane« je iz številnih med seboj tesno prepletajočih se odlomkov njegovega življenja in pripovedovanj stkana podoba časniškega mogotca (zaigral ga je Welles sam), sebičneža in tirana, ki pa je vendar v svoji notranjosti majhen in nesrečen. Kot pravi Welles sam: »Kane je ohol in majhen hkrati, bitje brez koristi in obenem sijajen fant, velik državljani in hkrati umazan ščurek. Vse v njem je odvisno od tega, kdo govori o njem.« To plastičnost, resnično življenjsko razsežnost Kanove osebnosti (Kane sam in njegov svet pa je iztrgan iz širšega družbenega okolja) je Welles dosegel z vrsto novih, samosvojih in drznih režijskih prijemov. Odlično je kombiniral sliko in zvok, da se res medsebojno izrazno izpopolnjujeta. Prvi je funkcionalno uporabil t. im. panfocus (t. j. lečo, ki omogoča ostrino slike na razdalji od 0,5 m do 700 m) — uporabil tako, da je nanizal tudi po troje dogajanj v treh različnih planih v isti sliki in tako stopnjeval dramatičnost. Kanovo majhnost, ki se skriva za njegovo močno zunanostjo in nastopom, pa je podal predvsem preko kontrasta z ogromnimi, praznimi sobanami njegovega gradu. Močno — včasih kar pretirano — je uporabil tudi igro svetlobe in sence.

Tudi junak »Cudovitih Ambersonovih« je sebičnež, toda to je zgodba njegovega poraza in propada. Georgie Minafer po očetovi smrti prepreči svoji materi, da bi se vdrgučje poročila, in s tem povzroči ne le njeno smrt, ampak tudi propad cele aristokratske rodbine. Režijsko je za film značilno, da so posamezne sekvence obdelane v različni tehniki, ponovno pa se srečamo z velikimi prostori in svetlotemnimi kontrasti — tako v sliki kot v psihologiji oseb.

Medtem ko v teh dveh filmih nenavadne osebnosti in dogajanje povezuje z resničnostjo oseba, ki stoji iz-

ven dogajanja (v »Kanu« je to reporter, v »Ambersonovih« Wellesov glas), pa je v »Dami iz Sanghaja« ta zvezni člen med običajnim in neobičajnim oseba, ki je vpletena v dogajanje. Mornarja O'Hara (igra ga Welles) potegne v vrtnice zapletenega dogajanja njegova »usodna žena« in tu je priča medsebojnega uničenja bogatih zakoncev Bannister, ki ga primerja z bojem morskih psov, ki drug drugega žrejo. Delo odlikuje zilitost posameznih delov, vendar pa je dogajanje mestoma zapleteno do nejasnosti, značilno pa je tudi tu nenavadno, a dogajanjeju ustrezajoče okolje.

SHAKESPEARE IN KRIMINAL

Drugo skupino Wellesovih filmov tvorita prenosa dveh Shakespeareovih tragedij: »Macbeth« (1947) in »Othello« (1950), lahko pa prištejemo sem še »Don Kihota« (1958), ki ga je posnel za

ameriško televizijo. Noben od obeh prenosov Shakespearea ni popolnoma uspel, predvsem zato, ker se Welles ob svojih številnih odskih postavitev teh del ni mogel povsem otresti gledališkega izraza. Razen tega so »Macbethu« (ki ga je posnel v 22 dneh) očitali prehudo krajšanje teksta, »Othellu« pa premalo tekoč stil. Vsekakor pa so posamezni odlomki obeh filmov izredno močni, tako n. pr. pogreb Othella in Desdemone na začetku »Othella«.

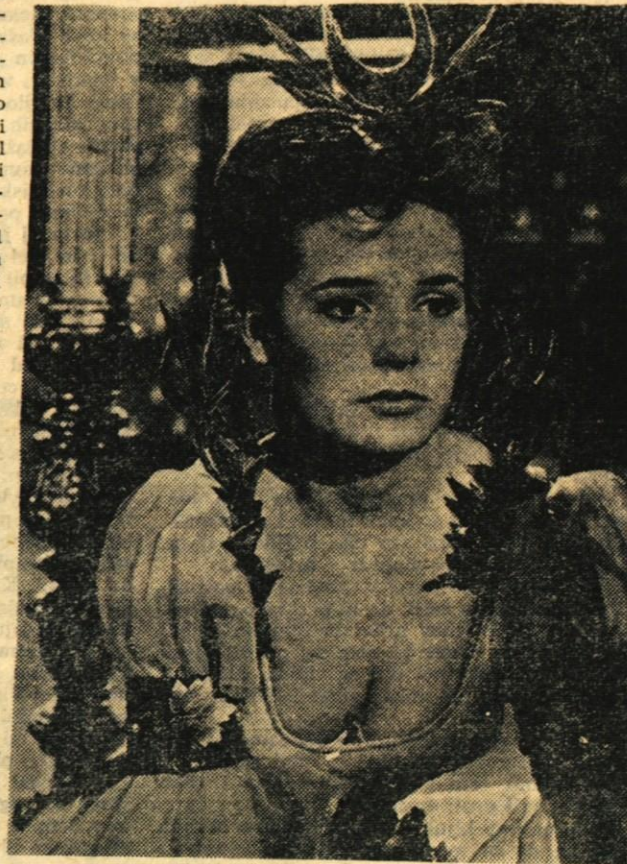
Tretjo skupino Wellesovih del, ki jo sestavljajo »Tujec« (1946), »Zaupno poročilo« (ali »Gospod Arkardin«, leta 1955) in »Dotik zla« (1957), bi najlaže imenovali: kriminalke s političnim podtekstom. »Tujec« je nacistični vodja, ki se kot učitelj skriva v Angliji, pred kaznijo za zločine. V »Zaupnem poročilu« skuša španski bogataš pred svojo hčerjo skriti temni iz-

vor svojega bogastva in moči, tako da postopoma likvidira vse, ki o tem kaj vedo. Ko pa hči vendar izve za to, napravi samomor. Film, ki so ga predvajali v precej drugačni obliki, kot ga je ustvaril Welles, odlikuje pristno špansko vzdušje, vekljajena uporaba slike in zvoka, hromi pa ga predvsem premajhna življenjska pristnost za njegovo pretirano moč ni dovolj trdno začrtana. V »Dotiku zla« pa Welles ni uspel ostati na meji med neobičajnostjo in verjetnostjo in je zaradi nekaterih pretiranih poudarkov včasih dobil neverjetne, skoraj že groteskne rezultate, predvsem pa glavni osebi, detektivu-zločincu manjka življenjske resničnosti.

V vseh svojih filmih, razen v »Cudovitih Ambersonovih«, je Welles odigral glavno vlogo. O njegovem igralstvu na sploh bodi rečeno samo, da je njegova vloga skoro brez izjeme vedno najboljša ali pa vsaj najmočnejša (včasih celo premočna, kot smo n. pr. videli v »Dolgem vročem poletju«, kjer je s svojo močno igro zavzel nesorazmerno pomembno mesto) in dostikrat edina svetla točka kakšnega slabega filma.

Dejstvo, da Welles z nobenim svojih kasnejših filmov ni dosegel svojega prvenca, da danes ni več popolnoma tisti blesteči, samonikli, drzni ustvarjalec »Državljan Kana«, ne kaže nujno na upadanje njegovega genija. Vzrok temu je predvsem ta, da pri nobenem filmu Welles ni imel tako prostih rok kot prav pri prvem. Upoštevati pa je treba tudi, da se tehnik, ki jih je on prvi uporabil, danes poslužujejo tudi drugi in da nam zato njegov stil, čeprav bi bil morda zelo soroden stilu »Kana«, ne more pomeniti več tiste novosti, kot jo je »Kane« ob svojem nastanku dejansko pomenil. Kljub vsemu in kljub temu, da je »najbolj osvojeni hollywoodski režiser«, Welles danes še ustvarja in to kaže, da njegov genij še živi, čeprav ga pojmujejo tako kot on, ko je rekel, da je »genij bitje, ki na določeni stopnji izčrpanosti nadaljuje z ustvarjalnim delom«.

Dušan Ogrizek

Mlada francoska filmska igralka Danielle Gaubert, je za blestela predvsem v zgodovinskih filmih. Kdor pozna zgodovino ženske, ve približno kakaj jo filmski producentje postavljajo v zgodovinsko okolje

Pripovedka o nori ženi in neumnem možu

Živila sta neumnež in neumnica. Poročila sta se in postala mož in žena. Nekega dne je žena rekla možu: »Stopi do moje

**mlada
rust**

matere, naj ti da nekaj masla!« Mož je odšel. Ko je dobil masla, se je vračal domov. Med potjo je opazil, da je zemlja od sončne pripeke vsa razpokana.

»Uboga zemlja! Koliko luknjic se ti je odprlo na koži!« je vzkljnil.

Pomislil je, da bi bilo prav, če jih zamaši. To je tudi storil. Domov se je vrnil brez masla. Žena ga je

Zaradi stave

To je neki delavec iz tovarne gumijevih izdelkov v Rakovici stavil s svojim prijateljem, da bo preštel, koliko zrn je v stotih kilogramih koruze ali pšenice, mu nihče ni hotel verjeti. Vendar se je tega dela lotil z vso vnamo. Stel je in štel štirinajst dni in ugotovil naslednje: v stotih kilogramih koruze je naštel 421.350 zrn, v stotih kilogramih pšenice pa 1.020.345 zrn. Verjeti so mu morali, zakaj nihče ni želel šteti za njim. Tako je vztrajni delavec povsem zaslužen po pravici stavo 10.000 dinarjev.

Kako netopir vidi

Gotovo je med vami mnogo takih, ki se bojite netopirja, in če pride zvečer v sobo, hitro zbežite ven. Tudi jaz sem se ga včasih bala, vendar vam lahko povem, da je ta strah popolnoma neupravičen. Saj netopir ne stori človeku nikoli nič žalega, nasprotno — še koristen mu je. Kako? Ker leta ponoči, se hrani samo z nočnimi žuželkami, med katerimi pa je tudi mnogo škodljivih. Morda še ena zanimivost, tako da se netopirja sploh ne boste več bali in ga boste z zanimanjem opazovali, če bo priletel v sobo. Postavimo si vprašanje: Kako netopir ponoči vidi? Dolgo časa si niso mogli pojasniti tega vprašanja. Danes pa je to znano, netopir vidi — pravzaprav čuti — z ušesi vse predmete, ki so mu ovira na njegovi poti. To so ugotovili tudi s poskusi. Če so netopirju zavezali oči, je prav tako lahko letal, če pa

ozmerjala. Ker nista vedela, kako in kaj, sta menila, da bi bilo najbolje, če gresta v drugo deželo. Vzela sta s seboj vso moko in sta odšla. Po poti sta postala strašno lačna. Tedaj je nora žena zagledala jezero in rekla:

»Poglej, koliko lepe vode je v tem kraju. Ustaviva se tu — obadujva. Da pa ne bi imela s kuhanjem preveč dela, je vrgla moko kar v jezero. Menila je, da se bo

sama zamesila in da jo bo sončna toplota zamesila. Toda ko jo je hotela z dolgim kolom pomešati, je padla v vodo. Mož je čakal, da se vrne, toda ker je dolgo ni hotelo biti, je pomislil:

»Moja žena je požrešna. V jezero se je vrgla, da bi ves kruh sama pojedla. Zase moram kar sam poskrbeti.« In vrgel se je še sam v jezero.

Tako sta končala nora žena in neumni mož.

Čarodejni sod

Nekoč je živel mož, ki je na svoji njivi izkopal velik prsten sod. Spravil ga je domov in naročil ženi, naj ga očisti. Kakor pa je žena s krtačo segla v sod, je bil ta na mah poln krtač. Naj so jih še toliko jemali iz sode, je bil ta zmerom poln. Mož jih je začel prodajati in družini se je kar dobro godilo. Nekoč je po pomoti padel cekin v sod. Tedaj so izginile vse krtače in sod je bil poln cekinov. Družina je obogatela, saj je iz sode jemala toliko denarja, kolikor je hotela.

Na moževem domu je živel prileten ded, ki pa je bil slaboten in trepetav. Ker ni bil za nobeno rabo, mu je sin velel, naj pobira novce iz sode. Ko se je stari ded utrudil in dela ni več zmožgel, se je sin razhudil in ga strašansko nahružil, da je len, da se mu nič ne ljubi. Nekega dne je pa starec obnemogel in umrl. Padel je v

sod in umrl. Denar je takoj izginil in ves sod je bil poln mrtvih dedov. Vse je bilo treba pokopati; za to pa je mož porabil ves denar, kar si ga je prej nabral. Ko je pokopal zadnjega deda, se je sod razbil in mož je bil spet reven kakor poprej.

Prebrisani jurček

Spela je bila omožena z Jurčkom, ki je bil tako bister, da so mu vsi rekli prebrisani Jurček. Kar je naredil, je bilo narobe in Spela je imela z njim nič koliko skrbi in dela. Nekoč mu je naročila: »Jurček, oprtaj si koš! Vanj sem ti postavila vedro mleka in ga odnesi v mlekarno. Pa pazi, da ga ne razbiješ!« »Kje neki,« se je namrdnil Jurček in oprtal koš z mlekom. Gre, gre, že vidi mlekarno. Tedaj se pred njim zasveti nov, svetel groš. Dobro znamenje, je pomislil Jurček in se hitro sklonil ponj. Joj! Čisto je pozabil na vedro z mlekom. Mleko se mu je razbilo na glavi in vedro je zaropotalo na tla. Jurček se je popra-

Po naporni igri dobra malica

skal za ušesi, češ kaj bo rekla Spela. Pa mu ni ostalo drugega, kakor pobrati prazno vedro in oditi domov. Ali

si predstavljate, kako je bila Spela vesela prebrisanega Jurčka, ki je dobil za vedro mleka en sam groš.

Že veva

Živila sta nekoč zakonca. Bila sta dobra človeka, imela pa sta eno napako, da nista pustila nikomur nobene stvarj do konca povedati in sta kar naprej vzkljkala: »Že veva!« Lepega dne jima je prinesel neznan možki plašč in rekel: »Če kdo obleče ta plašč in zapne en gumb, ga dvigne visoko nad zemljo, a če tri, ga dvigne do oblakov.«

Namesto da bi ga vprašala, kaj je treba storiti, da prideš zopet na zemljo, je mož neznanca prekinil in vzdiknil kot po navadi: »Že veva!« Naglo si je oblekel plašč in si zapel tri gumbe hkrati in vzletel. Žena je stekla za njim in vpila: »Moj mož leti! Moj mož leti!«

Tekla je z glavo pokonci, padla v reko in utonila. Pra-

vijo, da se je spremenila v ribo, njen mož pa v osla. Gotovo je bilo to dobro za taka čudaka.

Miška

Miška je šla na sprehod. Hodila je po dvorišču in se vrnila k materi.

»Mamica, videla sem dve živali; ena je bila strašna, druga pa je bila videti prijazna.«

Mati je rekla: »Povej mi, kakšni živali sta to bili.«

Miška je pripovedovala: »Prva je bila strašna in se šopipi po dvorišču. Ima črne noge, rdeč greben, izbuljene oči in ukrivljen kljun. Ko sem šla mimo, je odprla žrelo, vzdignila nogo in tako zarjula, da od strahu nisem vedela, kam naj se skrijem.«

»To je bil petelin,« pravi stara miš. »Ta nikomur ne stori nič žalega, njega se ni treba bati. Kakšna pa je bila druga žival?«

»Ležala je na soncu in se grela. Imela je bel kožuh, sive tačke, lizala se je pod vratom, majjala z repom in me gledala.«

»Ti neumnica neumnica,« reče stara miš, »saj to je bil sam možček!«

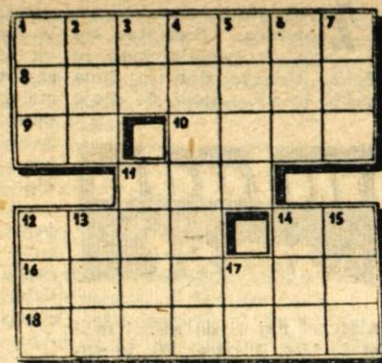

Pomlad na gugalnici. Ena izmed teh deklet je vedela povedati, da je zaradi gugalnice izgubila kosilo in bila tepena. Vse to se na gugalnici hitro pozabi

Uganka

Po rodu nisem imenitna, tečna, majhna sem in sitna, sovražiš me, preganjaš, težko si mi kos, predrzna sem tako, da sedem ti na nos.

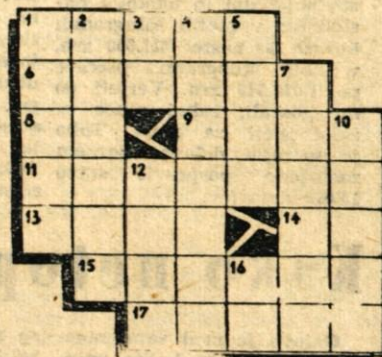
Križanka št. 23

Vodoravno: 1. način, inačica, 8. vrhovni poveljnik mornarice, 9. avtomobilska oznaka Sarajeva, 10. italijansko mesto ob Jadranu, 11. dedelaven, 12. nemška tovarna avtomobilov, 14. avtomobilska oznaka Peči, 16. stroj, ki vlačí plugje in druge poljedelske stroje, 18. italijansko mesto ob morju, po katerem se imenuje tudi preliv.

Navpično: 1. naselje, 2. moško ime, 3. začetnici slovenskega pisatelja (Hči grofa blagaja), 4. odomladanski, 7. veznik, 11. Shakespška pisateljica, 5. Perzija, 6. porov naslovni junak, 12. moško ime, 13. namizno pregrinjalo, 14. znoj, 15. hercegovsko moško ime, 17. različna soglasnika

Križanka št. 24

Križanka je magična, zato velja prva številka za opis vodoravno, druga pa za navpično:

1. lepota, 7. dohodek iz obresti, 8. srbsko moško ime, 9. osebni zaimek, 10. snov za sveče, 12. tuj dvoglasnik, 13. 11. zgodnji, 14. rdeča barva za kovine, 15. široka velemestna ulica z nasadi.

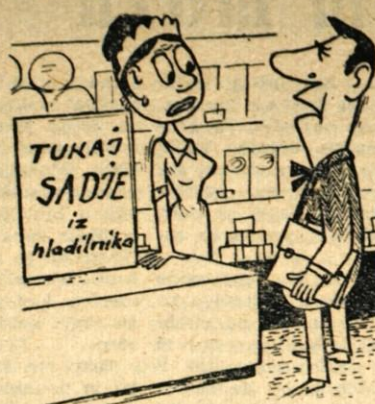
Rešitev križanke št. 21

Vodoravno: 1. Moskva, 7. odprava, 9. Kra, 10. lij, 11. A(nton) A(škerč), 12. peza, 13. patos, 14. trasa, 16. last, 17. PK, 19. Ada, 20. ali, 21. kažipot, 23. rabota.

Rešitev križanke št. 22

Vodoravno: 1. Oskar, 6. Stenar, 8. K(ardelj) E(dvard), 9. Abel, 11. analiza, 13. rabi, 14. I(van) P(regelj), 15. rezilo, 17. lapor.

HLADNOKRVNOST

— Gospodična, zaprosite, da bi vas premestili k vročim klobasam, morda takrat ne boste več tako hladni do mene.

LJUBIMCA

— No, temu sem že dal svoje!

BACILI

Cestni pometalč: Kaj vendar toliko pišejo o bacilih v prahu in blatu! Ze trideset let pometam ljubljanske ulice, pa doslej še nisem nobenega našel.

— Ne vas prav razujem, tudi vi niste pravi mož!

ZDRAVNISKI PREGLED

— Nihče ni bolan! Mi smo se pravkar vselili in smo se želeli prepricati, če delate obiske tudi ponoči.

SHUJSEVALNA KURA

— En teden shujševalne kure in hlače vam bodo stale kot po meri.

Kot v vsaki trgovini z živili je bilo tudi v »Delikatesi« veliko ljudi. Vakdo je nekaj kupoval. Izza tehtnice je bilo slati prodajalčev glas:

— Izvolite, vaša šunka! Pa ne morem, človek... Vsi želijo to, a nočejo ono...

Neki deček je v negotovosti zastal in izvlekel iz svoje dijaške torbice zvezek s črtami. Za teht-

dajalec, medtem ko zapisuje na papir. — Dalje!

— Potem, stopetdeset gramov surovega masla po 28 rubljev in 50 kopejk kilogram, — nadaljuje deček in mimogrede poškilil v svoj zvezek.

— Sto gramov — 2 rublja in 85 kopejk — zapiše prodajalec — in še 50 gramov — en rubelj in trideset kopejk. Se kaj?

Popolodne je kot brez uma pridirjala v prodajalno debelejša ženska z rumeno ruto in vlekla za seboj razkužiranega dečka.

Kje je ta? — je vpila ženska in se prerivala. — Pokaži mi tega strica!

— Glej ga, tam, z bradavico, — pokaže deček, skrivajoč se za mamo.

Zena se je prebila do tehtnice. — Hočem knjigo za pritožbe! — je vpila. — Pokažem vam, kako se zaslepljuje otroci!

— Kaj se je zgodilo, državljanka? — se začudi prodajalec. — Prvikrat vas vidim.

— Mene — da, toda njega?

Ženska sunje preplašenega dečka k tehtnici. — Zaradi vas je dobil dvojko! Stjopa, daj sem zvezek... — Prodajalcu pomoli pod nos zvezek, v katerem je zijala dvojka. — Ali vidite?

— Vidim. Toda kakšno zvezo ima to z mano? — je užaljen prodajalec.

— Kako, kakšno zvezo? Pa po vašem računu vse skupaj stane 35 rubljev in 91 kopejk, a po aritmetiki 31 rublje in 13 kopejk...

— Eno je aritmetika — vzdihne trgovec — a drugo trgovska mreža...

Nikolaj Jobkovski

DELIKATEN DOGODEK V DELIKATESI

nico, izza steklene pregrade, so se pomikale roke v belih narokvah in obrabi z belimi kapami. Eden izmed teh obrazov — uglajen, živahnih oči, z veliko bradavico na licu — se je zazdel dečku najbolj simpatičen! Nepremično si je ogledoval tega prodajalca, kako opravlja čudežne manipulacije s salamo in tehtnico.

— Kaj želite — ga vpraša prodajalec, ko začuti na sebi vztrajen pogled. — Državljani, pustite otroka preko vrste. Kaj si hotel, mali?

— Peči so naročili, da kupi sto gramov salame po 18 rubljev kilogram, reče deček.

— Sto gramov, — a ponovi pro-

— Dve sto gramov šunke po 29 rubljev kilogram in sedem limon po 2 rublja in 75 kopejk.

— Dve sto gramov in sedem limon. Dobro! Kaj še?

— No, vprašujemo se, koliko mora Peča za vse to plačati.

— Torej... rubelj in osemdeset kopejk... Dva rublja in petinosemdeset kopejk... M-m-m! Devetnajst, petinosemdeset. M-m-m! Skupaj torej — petintrideset rubljev enaindevetdeset kopejk. Želite, da vam to takoj pripravim?

— Ni treba, — reče deček. — Bilo mi je samo do tega, da vem koliko. V šoli smo dobili nalogo. Tako je težka...!